

Alexandr Soljenițin

REVOLUȚIE
ȘI
MINCIUNĂ

Traducere, prefață și note
de
CECILIA MATICIUC

CUPRINS

PREFAȚĂ. Soljenițin despre civism și transformări istorice	5
Să nu trăim în minciună!	11
Reflecții asupra Revoluției din Februarie	21
Particularitățile a două revoluții	91

SĂ NU TRĂIM
ÎN MINCIUNĂ!

Odinioară nu îndrăzneau nici măcar să scoatem un murmur. Acum, uite că scriem și citim samizdatul¹, dar când ne adunăm în fumoarele câte unui institut de cercetare ne plângem din suflet unul altuia: câte boacâne nu fac, unde nu ne târăsc *ei* pe noi! Și laudăroșenia asta colosală, inutilă când casa e săracă și în ruină; și consolidarea unor regimuri barbare; și întetirea războaielor civile; și faptul că l-au crescut în mod nechibzuit pe Mao Zedong (pe cheltuiala noastră) – iar pe noi ne mână împotriva lui și trebuie să mergi, altfel încotro s-o apuci? și fac procese cui vor ei, și pe cei sănătoși la minte îi împing în demență – tot „ei“, iar noi nu avem nici o putere.

E deja fundul prăpastiei, moartea spirituală, generalizată, ne-a cuprins pe toți, iar cea fizică va izbucni îndată și ne va mistui și pe noi, și pe copiii noștri, iar noi, ca și înaintea, zâmbim cu lașitate și îngăimăm gângăvit:

– Dar cum ne-am putea împotrivi noi? Nu avem nici o putere.

Suntem atât de iremediabil dezumanizați, încât, pentru troaca noastră sărăcăcioasă de zi cu zi, sacrificăm toate

---

1. Scrieri care, interzise de cenzura sovietică, erau multiplicare prin mijloace proprii și circulau clandestin.

principiile, sufletul nostru, toate eforturile înaintașilor, toate posibilitățile urmașilor noștri – numai să nu fie zdruncinată fragila noastră existență. Nu ne-a mai rămas nici fermitate, nici mândrie, nici ardoare sinceră. Nici chiar de moartea atomică universală nu ne este frică, de al treilea război mondial nu ne este frică (ne-om ascunde noi într-o crăpătură) – ne e frică doar să facem primii pași ai curajului civic! Nu cumva să ne îndepărtăm de turmă, să facem singuri un pas – și să ne trezim dintr-odată fără franzele albe, fără boiler, fără viză de Moscova.

Atâta ne-au împuiat capul la cercurile de învățământ politic, încât asta s-a fixat în noi, să trăim bine, comod, pentru toată viața: *mediul*, condițiile sociale, de ele nu poți scăpa, traiul determină conștiința, ce suntem noi? nu putem face nimic.

Însă noi putem – *total!* –, dar ne mințim pe noi înșine ca să ne liniștim. Nu sunt „ei“ vinovați de toate – *noi înșine* suntem, doar *noi!*

Se obiectează: dar, de fapt, nu ai ce plănuți! Ne-au astupat gurile, nu ne ascultă, nu ne cer părerea. Cum să-i obligăm *pe ei* să ne asculte?

Să-i facem să-și schimbe concepția – e imposibil.

Normal ar fi să-i supunem la noi alegeri! – dar asta nu există în țara noastră.

În Occident, oamenii cunosc grevele, manifestațiile de protest, dar noi suntem prea încuiați: cum așa, dintr-odată – să refuzăm să lucrăm? cum așa, dintr-odată – să ieșim în stradă?

Alte căi fatale, încercate, în cursul ultimului secol, de amara istorie rusă, cu atât mai mult nu sunt pentru noi

și, de fapt – nu e nevoie! Acum, când toate topoarele au terminat de tăiat ce trebuia, când a încolțit tot ce a fost semănat, ne este clar cât s-au rătăcit, în ce fum s-au pierdut tinerii aceia încrezuți care aveau de gând ca prin teroare, prin insurecție sângeroasă și prin război civil să aducă țării dreptatea și fericirea. Nu, mulțumim, părinți ai luminării! Acum știm că infamia metodelor are drept rod infamia rezultatelor. Măinile noastre – să fie curate!

Așadar, cercul s-a închis? Și chiar nu există ieșire? Și ne rămâne doar să așteptăm, pasiv, să se întâmple deodată ceva *de la sine*?

Dar niciodată un lucru nu se va desprinde de noi *de la sine* dacă noi toți, în toate zilele, îi vom acorda importanță, îl vom ridica în slăvi și îl vom consolida, dacă nu ne vom îndepărta chiar de punctul său nevralgic.

De minciună.

Când violența dă buzna în viața pașnică a oamenilor, fața ei se înflăcărează de aroganță și, punând asta pe drapel, strigă: „Eu sunt Violența! Rupeți rândurile, dați-vă la o parte – vă zdrobesc!“. Dar violența îmbătrânește repede, câțiva ani încă și deja nu mai are încredere în sine și, ca să se mențină, să arate cum se cuvine, trebuie neapărat să facă alianță cu Minciuna. Deoarece: violența nu are cum să se camufleze decât prin minciună, iar minciuna poate rezista doar prin violență. Și nu în fiecare zi, nici pe fiecare umăr nu-și pune violența laba ei cea grea: ea cere de la noi doar supunere în fața minciunii, participare zilnică la minciună – în asta e toată loialitatea.

Și exact aici se află, neglijată de noi, cea mai simplă, cea mai accesibilă cheie pentru eliberarea noastră:

Minciuna n-are decât să împânzească totul, minciuna n-are decât să domine totul, dar să ne încăpățânăm măcar asupra acestui lucru: n-are decât să domine, dar *nu prin intermediul meu!*

Și asta e o breșă în cercul imaginar al pasivității noastre! – cea mai ușoară pentru noi și cea mai distructivă pentru minciună. Pentru că, atunci când oamenii se îndepărtează de minciună, pur și simplu ea încetează să mai existe. Ca și o molimă, ea poate exista doar prin oameni.

Nu ne chemăm unii pe alții, nu ne-am maturizat, ca să ieșim în piață și să strigăm în gura mare adevărul, să spunem cu voce tare ceea ce gândim – nu trebuie, e groaznic. Dar măcar să refuzăm să spunem ceea ce *nu* gândim!

Asta e calea noastră, cea mai ușoară și mai accesibilă nouă, cu lășitatea noastră înrădăcinată și organică, mult mai ușoară (e groaznic să pronunțăm) decât împotrivi-rea civică în maniera lui Gandhi.

Calea noastră: prin nimic să nu susținem conștient minciuna! Conștientizând unde e granița minciunii (fiecare o vede într-un mod diferit), să ne îndepărtăm de această graniță cangrenată! Să nu lipim între ele oscioarele moarte și solzișorii Ideologiei, să nu innădăm zdreanța putredă – și vom fi uimiți să vedem cât de repede și neajutorat va cădea la pământ minciuna, iar ce se cuvine să fie gol – se va arăta lumii gol.

Așadar, depășindu-ne sfiiciunea, fiecare dintre noi să aleagă: va rămâne un slujitor voit al minciunii (o, desigur, nu din predispoziție, ci pentru a-și hrăni familia, pentru a-și crește copiii în spiritul minciunii!) sau e timpul să năpârlească, transformându-se într-un om cinstit,

demn de respectul copiilor săi și al contemporanilor. Și, începând de azi, el:

– de acum încolo nu va scrie, nu va semna, nu va publica sub nici o formă nici o singură frază care să deformeze, în opinia lui, adevărul;

– nu va rosti o asemenea frază nici într-o discuție privată, nici într-una publică, nici în nume propriu, nici de pe o hârtiuță ca însemnări pentru lecție, nici în calitate de propagandist, de profesor, de pedagog, nici într-un rol, pe scenă;

– pictural, sculptural, fotografic, tehnic, muzical, nu va reprezenta, nu va anexa, nu va transmite prin radio nici o singură idee mincinoasă, nici o singură denaturare a adevărului pe care o va sesiza;

– nu va da nici oral, nici în scris vreun singur citat „călăuzitor“ pentru hatârul cuiva, pentru asigurarea, pentru succesul operei sale, dacă nu împărtășește pe deplin ideea citată sau dacă ea nu se potrivește acolo exact;

– nu se va lăsa constrâns să meargă la o manifestație sau la un miting, dacă asta e împotriva dorinței și voinței lui; nu va ține în mână o pancartă dacă nu va fi perfect de acord cu sloganul de pe ea;

– nu va ridica mâna să voteze o propunere pe care nu o aprobă sincer; nu va alege, nici prin vot la vedere, nici prin vot secret, o persoană pe care o consideră nedemnă sau îndoielnică;

– nu se va lăsa mânat la o ședință unde e de așteptat să se discute o problemă într-o manieră coercitivă, deformată;

– va părăsi imediat ședința, adunarea, cursul, spectacolul, sala de cinema atunci când va auzi de la un orator o minciună, o absurditate ideologică sau propagandă nerușinată;

– nu se va abona și nici nu va cumpăra vreun număr dintr-un ziar sau o revistă în care informația este deformată sau faptele esențiale sunt trecute sub tăcere.

Nu am enumerat, desigur, toate modalitățile posibile și necesare de evitare a minciunii. Dar cel care va începe să se limpezească va discerne cu ușurință și alte cazuri, cu o privire limpezită.

Da, la început, asta nu le va reuși tuturor. Vreunul poate rămâne temporar fără loc de muncă. Tinerilor care vor să trăiască în conformitate cu adevărul asta le va complica, la început, tânăra viață: doar și lecțiile la care trebuie să răspundă sunt pline de minciună, iar ei trebuie să discearnă. Însă nici pentru cel care vrea să fie onest nu a rămas aici vreo portiță de scăpare: nu există zi în care vreunul dintre noi, chiar și în cele mai inofensive științe tehnice, să scape măcar de unul dintre pașii pe care i-am enumerat: de partea adevărului sau de partea minciunii; de partea independenței spirituale sau de partea servilismului spiritual. Și cel care nu are destul curaj să-și apere propriul suflet, acela să nu fie mândru de concepțiile lui progresiste, să nu se laude că el e academician sau artist al poporului, maestru emerit sau general – să-și spună așa: sunt o vită și un laș, nu-mi trebuie decât să fiu sătul, să-mi fie cald și bine.

Până și calea asta – cea mai temperată dintre căile de împotrîvire – pentru noi, care suntem rămași în urmă, nu va fi ușoară. Dar cât de ușoară e în comparație cu autoîncendierea sau chiar greva foamei: flăcările nu-ți acoperă corpul, ochii nu crapă de dogoare, iar pâine neagră cu apă curată se va găsi întotdeauna pentru familia ta.

Trădat de noi, înșelat de noi, un mare popor al Europei – poporul cehoslovac – nu ne-a arătat oare cum rezistă, chiar și împotriva tancurilor, un piept lipsit de apărare, dacă în el se află o inimă demnă?

Nu-i o cale ușoară? – dar e cea mai ușoară dintre căile posibile. Nu e o alternativă ușoară pentru trup, dar e unica pentru suflet. Nu-i o cale ușoară – dar la noi deja există, totuși, oameni, chiar zeci, care de ani de zile respectă toate aceste puncte, trăiesc în conformitate cu adevărul.

Așadar: nu să fim noi primii care pornesc pe această cale, ci să ne alăturăm altora! Cu atât mai ușoară și mai scurtă ni se va părea această cale cu cât vom porni mai uniți și mai numeroși! Vom fi mii – și nu vor avea ce să ne facă. Vom fi zeci de mii – și țara noastră va deveni de nerecunoscut!

Dacă ni se face frică, atunci să nu ne mai plângem că nu ne lasă cineva să respirăm – noi înșine facem asta! Ne mai aplecăm, mai așteptăm, iar frații noștri biologi vor da o mână de ajutor pentru a urgenta citirea gândurilor și modificarea genelor noastre.

Dacă și *de asta* ni se face frică, atunci suntem niște oameni de nimic, irecuperabili, și nouă ni se adresează disprețul lui Pușkin:

La ce bun pentru turme o viață-n libertate?

.....
*Drept moștenire lor mereu le-au fost lăsate
Din neam doar jugul cu tălângi și biciul.*

12 februarie 1974

REFLECȚII ASUPRA REVOLUȚIEI DIN FEBRUARIE

I. NATURA CELEI NESÂNGEROASE (23-27 februarie 1917)

Cei trei monarhiști care i-au făcut de petrecanie lui Rasputin¹ pentru a salva coroana și dinastia au înaintat cu pas ferm pe terenul instabil cu care ne induce în eroare atât de des aparența istorică: consecințele celor mai neîn-doielnice acțiuni ale noastre se revelează, brusc, opuse așteptărilor noastre. Se părea că până și cei mai răi adversari ai monarhiei ruse nici sub tortură nu i-ar fi putut născoci un asemenea flagel precum personalitatea lui Rasputin. O asemenea combinație ingenioasă, astfel încât tocmai un țăran rus să dezonoreze tocmai monarhia ortodoxă și tocmai sub forma sfințeniei. Publicul cititor și poporul analfabet au fost, fiecare în felul lui, răvășite de calomnia despre tron și chiar despre *trădarea* tronului.

Dar, stârpind acest flagel, nu au făcut altceva decât să dea un curs ireversibil distrugerii care va urma. Asasinatul, ca acțiune concretă, a atras atenția unui mediu mai vast decât cercul considerat pe atunci opinie publică – muncitorilor, soldaților și chiar țăranilor. Iar participarea la

---

1. Grigori Rasputin (1869-1916) a fost asasinat de către prințul Iusupov, marele duce Dimitri Pavlovici și Vladimir Purișkevici, din cauza influenței enorme pe care o avea asupra familiei țarului și a implicării lui în treburile statului.